

สำรวจเศรษฐกิจ ภาคครัวเรือนไทย

รายได้-การใช้จ่ายลดครั้งแรกในรอบ
10 ปี หนี้สูง การเงินเปราะบาง

“เศรษฐกิจภาคครัวเรือนในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาอยู่ในสถานะขบเซา สะท้อนจากรายได้และรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนไทยที่ลดลงเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี ประกอบกับสถานะทางการเงินที่มีความเปราะบางมากขึ้น ทั้งจากภาระหนี้ที่เพิ่มสูงขึ้นและกันชนทางการเงินที่ลดลง ในสภาวะลักษณะนี้กลุ่มที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยโดยเฉพาะกลุ่มที่มีภาระหนี้”

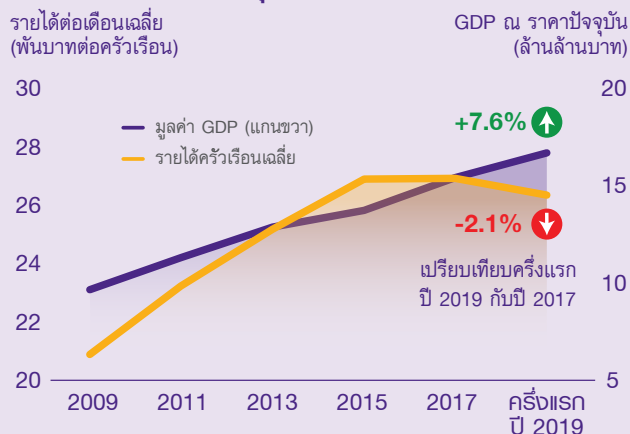

สำรวจเศรษฐกิจภาคครัวเรือนไทย :

รายได้-การใช้จ่ายลดครึ่งแรกรอบ 10 ปี หนี้สูง การเงินเปราะบาง

รายได้ครัวเรือนไทยลดลงเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี ทั้งนี้ปัจจัยทั้งเชิงวัฏจักร และปัจจัยเชิงโครงสร้างมีส่วนกดดันรายได้ภาคครัวเรือน

รายได้ครัวเรือนไทยล่าสุดลดลงสวนทาง GDP

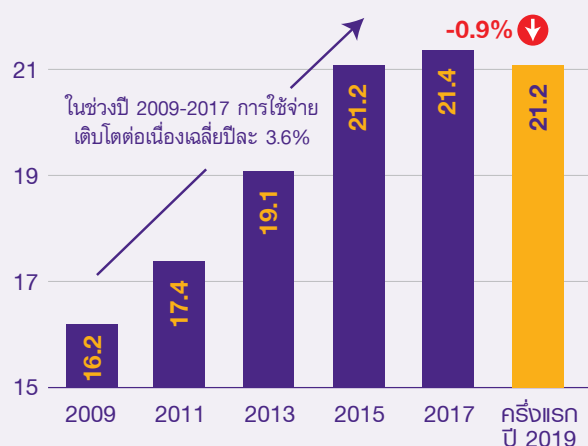
ปัจจัยที่กระทบต่อรายได้ครัวเรือน

การใช้จ่ายของครัวเรือนไทยก็ลดลงเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปีเช่นกัน โดยเฉพาะรายจ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย

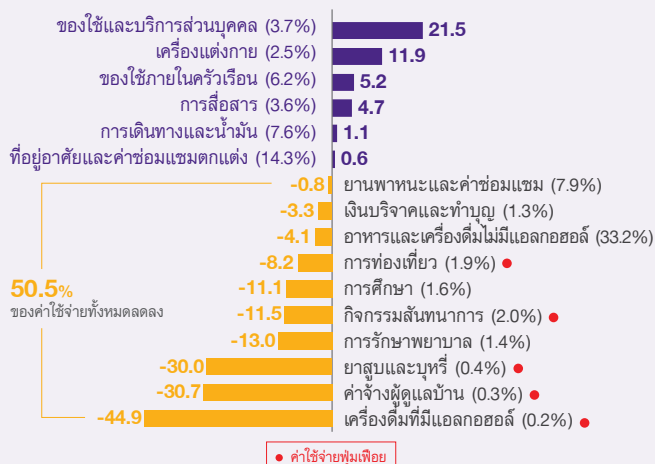
การใช้จ่ายของครัวเรือนไทยล่าสุดลดลง

การใช้จ่ายเฉลี่ย (พันบาทต่อเดือนต่อครัวเรือน)

ครัวเรือนลดรายจ่ายในหลายหมวด โดยเฉพาะสินค้าฟุ่มเฟือย

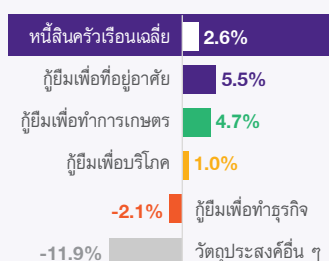
เปรียบเทียบครั้งแรกปี 2019 กับปี 2017 (%), สัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายครัวเรือนทั้งหมดในวงเล็บ

ครัวเรือนไทยที่มีหนี้ มีหนี้บ้าน-บริโภค-การเกษตร เพิ่มขึ้นช่วงครึ่งแรกปี 2019 และในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา หนี้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นมาจากหนี้บ้าน-บริโภคเป็นหลัก

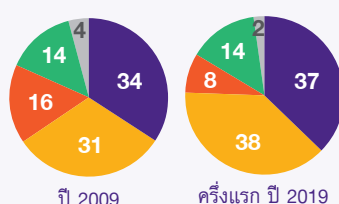
หนี้บ้าน-บริโภค-การเกษตรเพิ่มจาก 2 ปีก่อนหน้า

การเปลี่ยนแปลงของการกู้ยืม ในครั้งแรกปี 2019 เทียบกับปี 2017 (%)

หนี้ที่เพิ่มขึ้นมาจากหนี้บ้าน-บริโภคเป็นหลักในช่วง 10 ปี

สัดส่วนหนี้ครัวเรือน (%) ของหนี้ครัวเรือนทั้งหมด

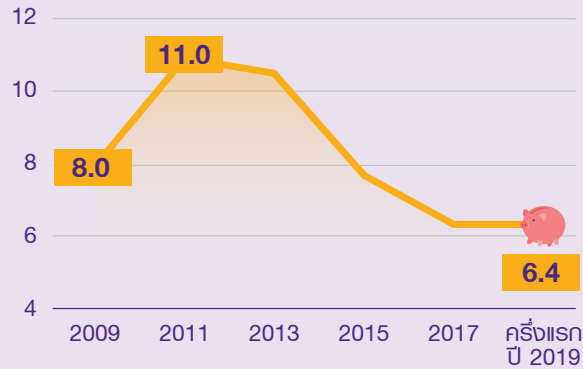
การกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยและการบริโภค มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในช่วง 10 ปี

อัตราการออมต่อรายได้และกันชนทางการเงินของครัวเรือนลดลง

อัตราการออมต่อรายได้ครัวเรือน*ลดลงต่ำสุด

อัตราการออม (% ของรายได้ต่อเดือน)

*อัตราการออม คำนวณจาก เงินออม (รายได้หักรายจ่ายเพื่อการบริโภค ข้าราชการ และภาษี)หารด้วยรายได้รวม

กันชนทางการเงินลดลง สะท้อนจากสัดส่วนของสินทรัพย์ทางการเงินต่อรายจ่ายต่อเดือนลดลง

กลุ่มครัวเรือนรายได้น้อย*ที่มีหนี้เป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางมาก โดยกว่า 8 ใน 10 ของคนกลุ่มนี้ไม่มีเงินออม

สัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม ณ ครึ่งแรกปี 2019

รวม
43%

หน่วย : % ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

รายได้น้อย
57.9%

หน่วย : % ต่อจำนวนครัวเรือนรายได้น้อยทั้งหมด

มีหนี้
59.2%

หน่วย : % ต่อจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้

รายได้น้อย+มีหนี้
83.5%

หน่วย : % ต่อจำนวนครัวเรือนรายได้น้อยที่มีหนี้

สัดส่วนของครัวเรือนที่มีสินทรัพย์ทางการเงินครอบคลุมค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 3 เดือน ณ ครึ่งแรกปี 2019

รวม
59.2%

รายได้น้อย
71.7%

มีหนี้
62%

รายได้น้อย+มีหนี้
72.2%

*ครัวเรือนรายได้น้อยในที่นี้กำหนดให้เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า 1 หมื่นบาทต่อเดือน

ครึ่งแรกปี 2019 ครัวเรือนไทยรายได้น้อยมีรายได้ที่ไม่รวมเงินช่วยเหลือจากรัฐลดลง และลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยลงมากกว่า

รายได้ที่ไม่รวมเงินช่วยเหลือจากรัฐเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนรายได้น้อยลดลง ครึ่งแรกปี 2019 เทียบ 2017

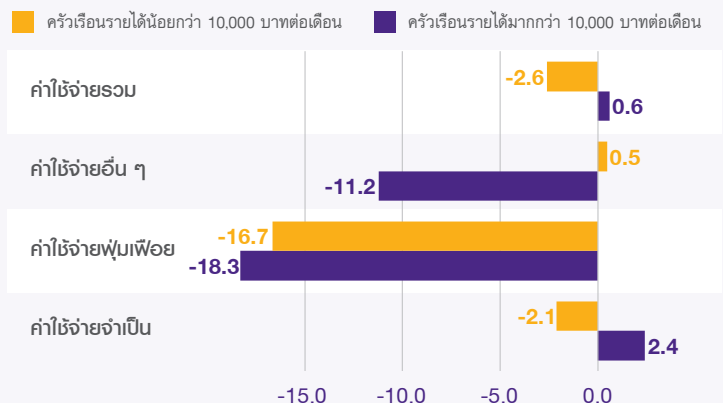

รวมเงินช่วยเหลือจากรัฐ
+0.6%

ไม่รวมเงินช่วยเหลือจากรัฐ
-1.1%

การใช้จ่ายในหมวดฟุ่มเฟือยของครัวเรือนรายได้น้อยลดลงมากกว่า เนื่องจากความสามารถในการหารายได้ยังอ่อนแอ และสถานะการเงินมีความเปราะบางสูง

หน่วย : % การเปลี่ยนแปลงเทียบระหว่างช่วงครึ่งแรกปี 2019 และปี 2017

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สํารวจเศรษฐกิจภาคครัวเรือนไทย : รายได้-การใช้จ่ายลดครั้งแรกในรอบ 10 ปี หนี้สูง การเงินเปราะบาง

จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของภาคครัวเรือนไทย (Household Socio-Economic Survey หรือ SES) ซึ่งจัดทำด้วยการสำรวจครัวเรือนจำนวนกว่า 4 หมื่นครัวเรือนในทุก ๆ 2 ปีโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ อีไอซีนำเอาข้อมูลล่าสุดในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลย้อนหลัง 10 ปี พบข้อสรุปเกี่ยวกับสภาวะเศรษฐกิจภาคครัวเรือนว่า

“เศรษฐกิจภาคครัวเรือนในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาอยู่ในสภาวะซบเซา สะท้อนจากรายได้และรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนไทยที่ลดลงเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี ประกอบกับสถานะทางการเงินที่มีความเปราะบางมากขึ้น ทั้งจากภาระหนี้ที่เพิ่มสูงขึ้นและกันชนทางการเงินที่ลดลง ในสภาวะลักษณะนี้กลุ่มที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยโดยเฉพาะกลุ่มที่มีภาระหนี้”

โดยมีรายละเอียดของข้อมูลในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนไทยลดลงเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี สวนทาง GDP ที่ยังเติบโต

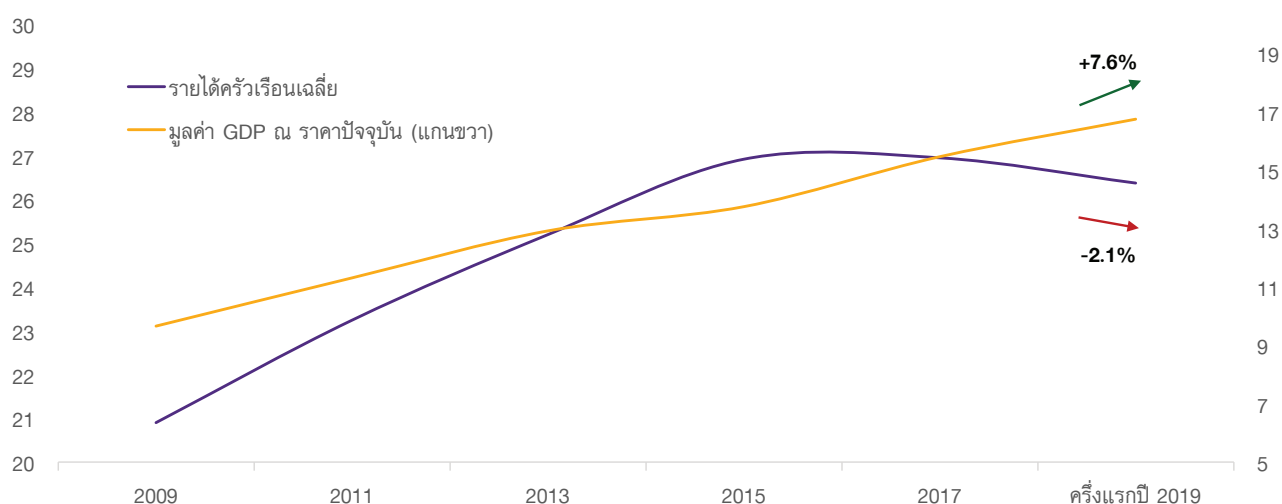
ครัวเรือนไทยมีรายได้ลดลงสวนทางกับ GDP ที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 ครัวเรือนไทยมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 26,371 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ลดลง -2.1% จากในปี 2017 ที่ 26,946 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ถือเป็นการลดลงครั้งแรกในรอบ 10 ปีจากในช่วงก่อนหน้านี้ที่รายได้ครัวเรือนมีการเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ทั้งนี้รายได้ครัวเรือนที่ลดลงนั้นสวนทางกับเศรษฐกิจเมื่อวัดจากมูลค่า GDP ณ ราคาปัจจุบัน (nominal GDP) ที่เติบโตขึ้น 7.6% ในช่วงเดียวกัน¹ (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 : รายได้ครัวเรือนไทยลดลงเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปีสวนทางกับ GDP ที่ยังเติบโต

รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยและมูลค่า GDP ณ ราคาปัจจุบัน (nominal GDP)

หน่วย : พันบาทต่อเดือนต่อครัวเรือน

หน่วย : ล้านล้านบาท

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติและสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

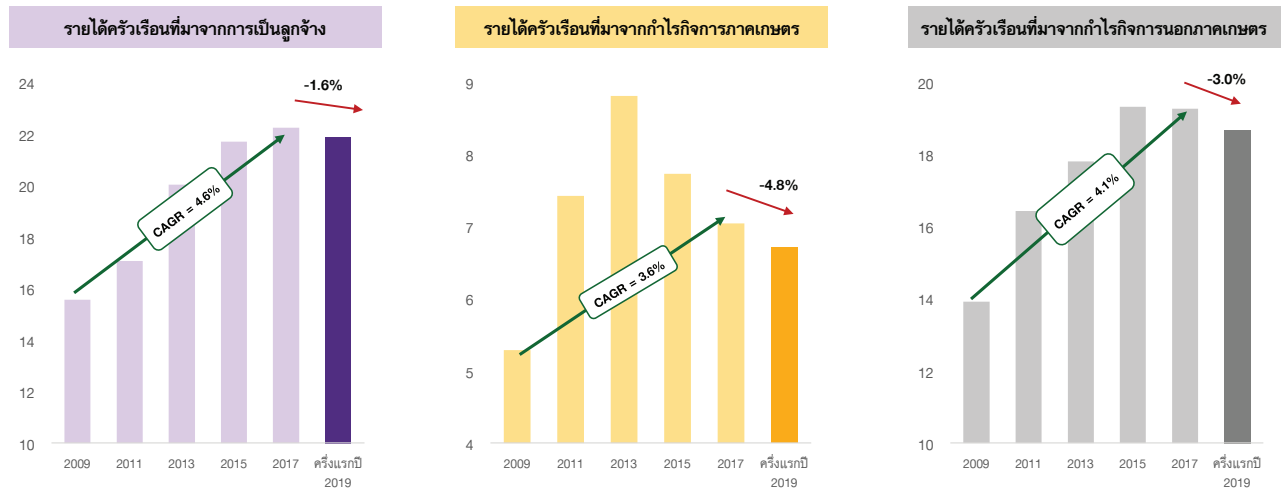
¹ คำนวณเทียบ nominal GDP รวม 4 ไตรมาสย้อนหลังนับจากช่วงครึ่งแรกของปี 2019 เทียบกับของทั้งปี 2017

รายได้ครัวเรือนลดลงโดยมีสาเหตุมาจากทั้งปัจจัยเชิงวัฏจักรและปัจจัยเชิงโครงสร้าง รายได้ครัวเรือนที่ลดลงทั้งจากการทำงาน (ค่าจ้าง) และจากการประกอบธุรกิจในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 เมื่อเทียบกับปี 2017 (รูปที่ 2) โดยมีรายละเอียดในแต่ละแหล่งที่มารายได้ ดังนี้

รูปที่ 2 : รายได้ครัวเรือนไทยที่มาจากการเป็นลูกจ้างลดลงจากทั้งปัจจัยระยะสั้นและปัจจัยเชิงโครงสร้าง นอกจากนี้รายได้ครัวเรือนจากกำไรกิจการลดลงทั้งในและนอกภาคเกษตร

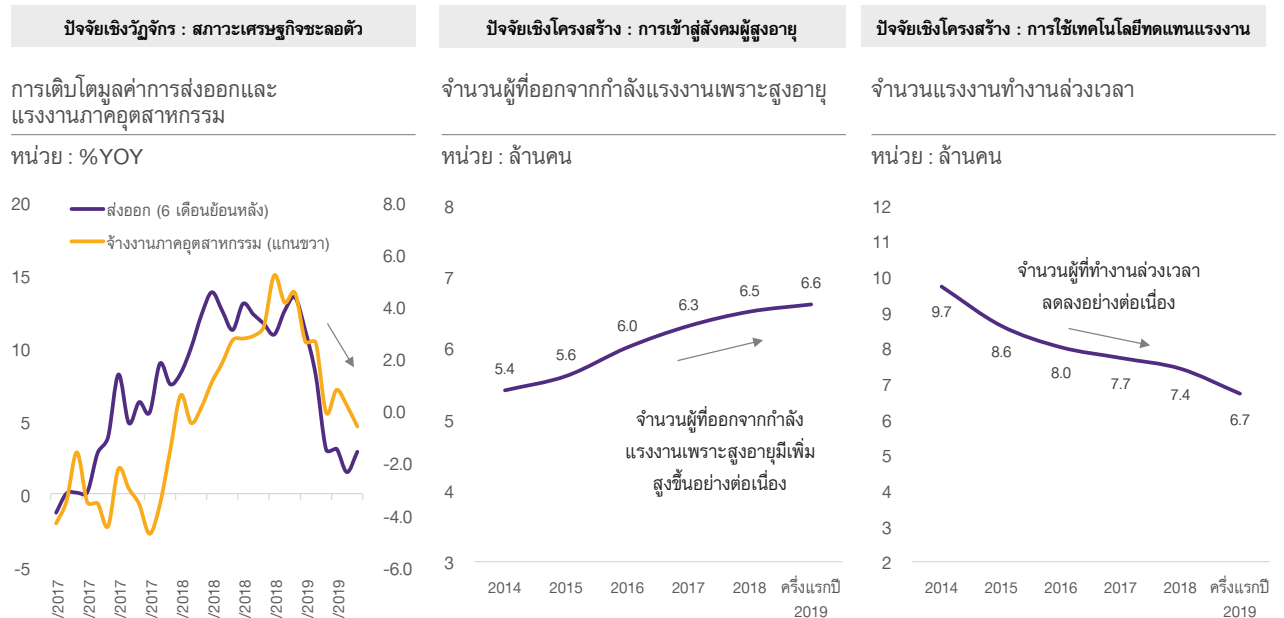
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยจากแหล่งที่มาสำคัญ

หน่วย : พันบาทต่อเดือนต่อครัวเรือน

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ปัจจัยทั้งเชิงวัฏจักรและปัจจัยเชิงโครงสร้างมีส่วนกดดันรายได้ภาคครัวเรือน

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และกระทรวงพาณิชย์

- **รายได้ครัวเรือนจากการทํางานเป็นลูกจ้างลดลง** จาก 22,237 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือนในปี 2017 เหลือ 21,879 บาท ในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 หรือลดลง -1.6% อีไอซีวิเคราะห์ว่าการลดลงของรายได้ค่าจ้างของครัวเรือนมีสาเหตุมาจากจำนวนคนทํางานและจำนวนชั่วโมงการทํางานเฉลี่ยต่อคนที่ลดลง รวมไปถึงอัตราค่าจ้างที่ชะลอลง ซึ่งเป็นผลมาจากทั้งปัจจัยเชิงวัฏจักรโดยเฉพาะการลดการใช้แรงงานตามภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว และปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่ทำให้มีแรงงานที่ออกจากกำลังแรงงานเพราะสูงอายุเพิ่มขึ้นจาก 5.4 ล้านคนในปี 2014 มาเป็น 7.1 ล้านคนในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 หรือการนำเทคโนโลยีทดแทนแรงงาน (automation) มาใช้ในหลายอุตสาหกรรมที่มีส่วนทำให้แรงงานที่ทํางานล่วงเวลา (overtime workers) ลดลงจาก 9.7 ลงมาเหลือ 6.7 ล้านคนในช่วงเวลาเดียวกัน
- **รายได้ครัวเรือนจากการกํารไกรกิจการลดลงทั้งในและนอกภาคเกษตร** โดยกํารไกรกิจการเกษตรเฉลี่ยอยู่ที่ 7,048 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือนในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 ลดลง -4.8% จาก 2 ปีก่อนหน้าสอดคล้องกับเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมที่เผชิญกับทั้งภัยแล้งและปัญหาราคาสินค้าตกต่ำทั้งนี้กํารไกรกิจการเกษตรลดลงอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2013 เป็นต้นมาโดยหากเทียบกันแล้วระดับรายได้ล่าสุดจะอยู่ต่ำกว่ารายได้เมื่อปี 2013 ถึง 23.8% ส่วนรายได้ครัวเรือนที่มาจากกํารไกรกิจการนอกภาคเกษตรก็ลดลงเช่นเดียวกัน โดยในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 อยู่ที่ 18,685 บาท ลดลงจาก 19,269 บาทในปี 2017 หรือลดลง -3.0% ตามสภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวและการแข่งขันในหลายรูปแบบที่รุนแรงขึ้นจากบริษัทขนาดใหญ่ เช่น การขยายสาขาของธุรกิจโมเดิร์นเทรดไปตามต่างจังหวัด การใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ เป็นต้น
- **รายได้ครัวเรือนประเภทอื่น ๆ ค่อนข้างทรงตัว** โดยรายได้ที่มาจากดอกเบี้ยจากการลงทุน ดอกเบี้ยจากเงินออม เงินโอนจากภาครัฐ เงินโอนจากผู้อื่น ฯลฯ ในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 อยู่ที่ 7,806 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ไม่เปลี่ยนแปลงจากปี 2017 คาดว่าสาเหตุที่รายได้ในส่วนนี้ทรงตัวมาจากเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนที่ลดลงและอัตราดอกเบี้ยที่ทรงตัวในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามรายได้ที่มาจากเงินโอนจากรัฐมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดในส่วนถัด ๆ ไป

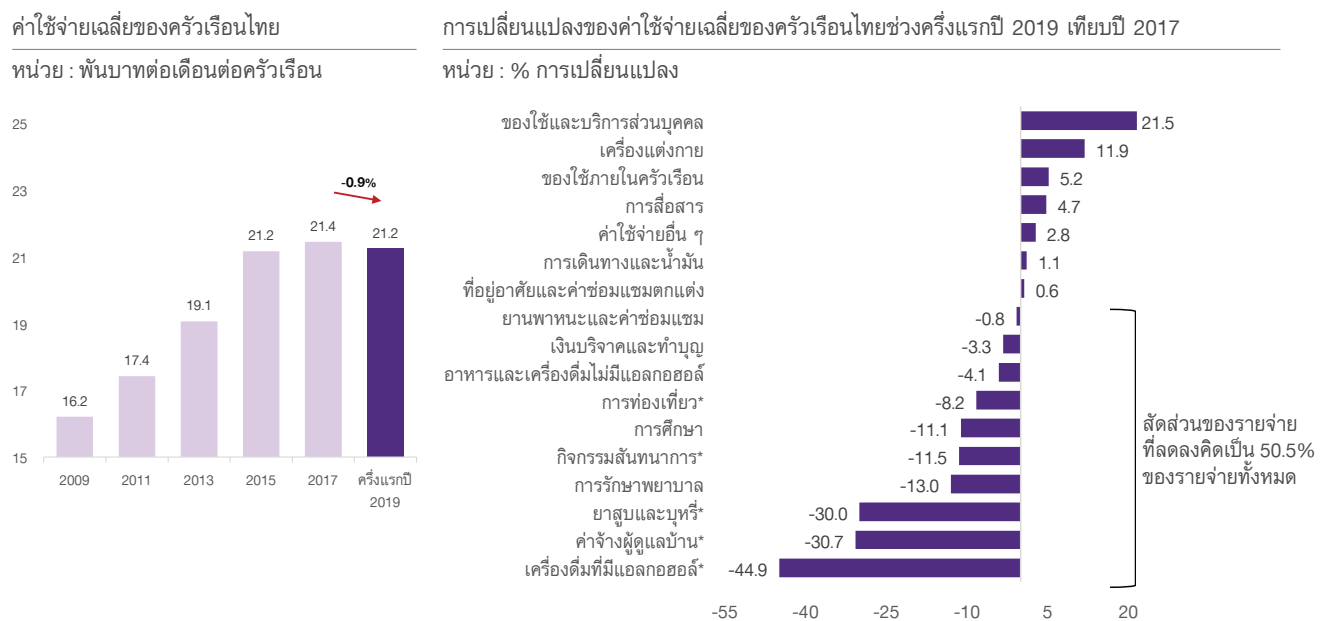

การใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนไทยก็ลดลงเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปีเช่นกัน

ครัวเรือนไทยลดการใช้จ่ายลง ในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 ครัวเรือนไทยใช้จ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 21,236 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือนลดลง -0.9% จาก 21,437 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือนในปี 2017 ถือเป็นการลดลงครั้งแรกในรอบ 10 ปี (รูปที่ 3) สอดคล้องกับรายได้ที่ลดลงทั้งนี้การลดลงของการใช้จ่ายยังอาจมีสาเหตุมาจากความกังวลเรื่องความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจที่มากขึ้น รวมถึงภาระหนี้ที่เพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

ครัวเรือนไทยลดการใช้จ่ายในหลายหมวด โดยเฉพาะรายจ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงเทียบระหว่างช่วงครึ่งแรกของปี 2019 และปี 2017 ในแต่ละหมวดรายจ่ายพบว่า ครัวเรือนมีการลดรายจ่ายในสินค้าจำเป็นบางรายการ เช่น หมวดอาหาร ซึ่งเป็นหมวดที่มีสัดส่วนรายจ่ายสูงที่สุด (33.2% ของรายจ่ายทั้งหมด) และหมวดรายจ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล แต่ส่วนที่ลดลงมากกว่าค่าเฉลี่ยจะเป็นกลุ่มสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น รายจ่ายในด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความบันเทิง และการท่องเที่ยว สะท้อนว่าครัวเรือนไทยเลือกที่จะประหยัดค่าใช้จ่ายในกลุ่มสินค้าและบริการฟุ่มเฟือยลงมากเป็นพิเศษในภาวะที่รายได้ไม่เติบโต อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนก็ยังมีการเพิ่มรายจ่ายในบางรายการ เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย ของใช้ และบริการส่วนบุคคล และรายจ่ายด้านการสื่อสาร โดยรายจ่ายด้านการสื่อสารเป็นรายจ่ายหลักประเภทเดียวที่ครัวเรือนไม่เคยมีการลดการใช้จ่ายลงตลอดช่วง 10 ปีที่ผ่านมา สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือของผู้บริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

รูปที่ 3 : การใช้จ่ายของครัวเรือนไทยก็ลดลงเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี และลดการใช้จ่ายในหลายหมวด โดยเฉพาะรายจ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย

หมายเหตุ : *อาจพิจารณาได้ว่ารายจ่ายเหล่านี้เป็นรายจ่ายสินค้าและบริการฟุ่มเฟือย

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

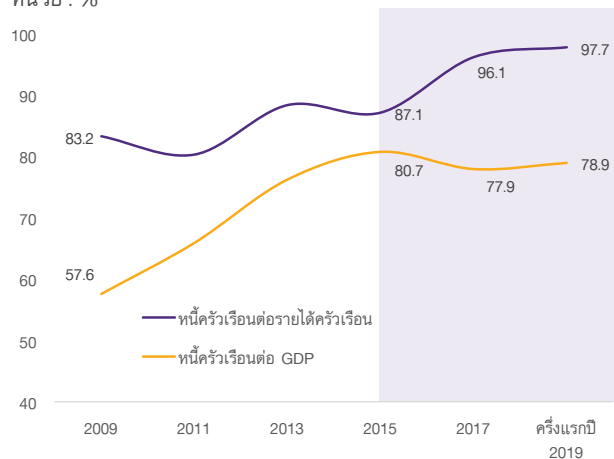
ครัวเรือนไทยเป็นหนี้มากขึ้น การหนี้ต่อรายได้แต่ละระดับสูงสุด

ครัวเรือนไทยมีการก่อหนี้เพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาเฉพาะครัวเรือนที่มีหนี้ (46.3% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด) พบว่า การหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นจาก 353,210 บาทต่อครัวเรือนในปี 2017 มาอยู่ที่ 362,373 บาทต่อครัวเรือนในครั้งแรกของปี 2019 หรือเพิ่มขึ้น 2.6% ส่งผลให้สัดส่วนหนี้ต่อรายได้ (หารเฉพาะครัวเรือนที่มีหนี้) เพิ่มขึ้นจาก 96.1% มาเป็น 97.7% จากการที่หนี้ยังเติบโตสูงกว่ารายได้ ทั้งนี้สัดส่วนหนี้ในปัจจุบันเพิ่มขึ้นมาต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2015 และถือเป็นระดับที่สูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ ต่างจากสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ที่มีการลดลง (deleverage) ในช่วงปี 2015 ถึงปี 2017 แล้วจึงเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงหลังจากนั้น (รูปที่ 4) ทั้งนี้สาเหตุหลักเป็นเพราะในช่วงดังกล่าวสัดส่วนรายได้ครัวเรือนต่อ GDP ลดลง ขณะที่สัดส่วนของกำไรภาคธุรกิจ (ซึ่งส่วนมากน่าจะมาจากกำไรของธุรกิจขนาดใหญ่) ต่อ GDP เพิ่มขึ้น

รูปที่ 4 : สัดส่วนหนี้ต่อรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2015 สวนทางกับสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ที่ลดลง (deleverage)

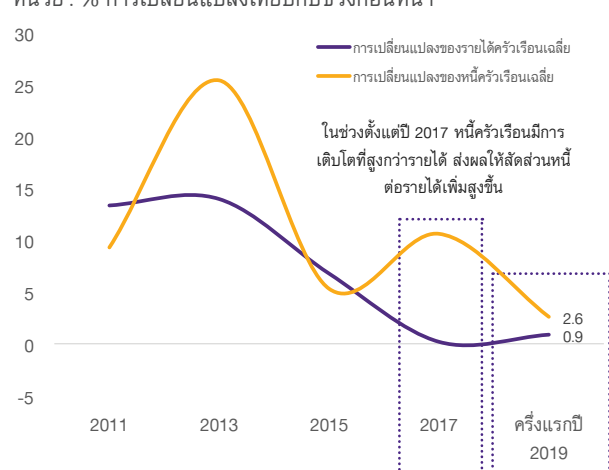
สัดส่วนหนี้ต่อรายได้ครัวเรือน* และ สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP**

หน่วย : %

การเปลี่ยนแปลงของรายได้และหนี้ครัวเรือนเฉลี่ย*

หน่วย : % การเปลี่ยนแปลงเทียบกับช่วงก่อนหน้า

หมายเหตุ : *สัดส่วนคำนวณเฉพาะครัวเรือนที่เป็นหนี้จากข้อมูล SES ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

**สัดส่วนคำนวณโดยธนาคารแห่งประเทศไทยโดยจะพิจารณาเฉพาะหนี้ครัวเรือนในระบบ

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

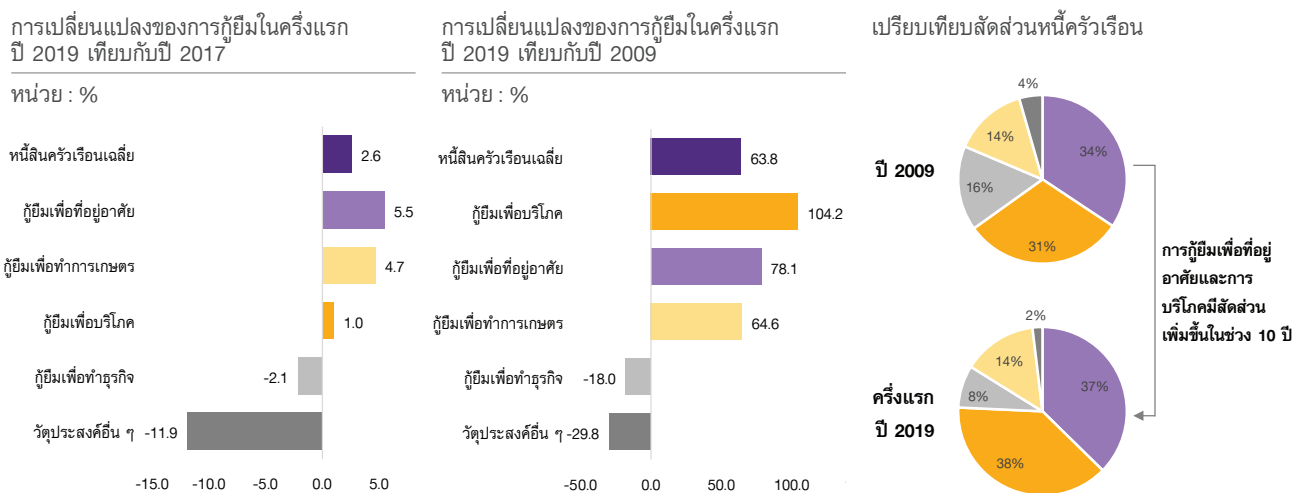

ครัวเรือนไทยก่อนหน้าเพิ่มในด้านที่อยู่อาศัย การบริโภค และการเกษตร แต่ลดการก่อกำเนิดธุรกิจนอกภาคเกษตรลง เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในด้านการก่อกำเนิดในครั้งแรกปี 2019 เทียบกับปี 2017 พบว่า

- **การก่อกำเนิดเพื่อซื้อที่อยู่อาศัยของครัวเรือนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น** จาก 128,287 บาทต่อครัวเรือนในปี 2017 มาอยู่ที่ 135,312 บาทต่อครัวเรือนในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 หรือเพิ่มขึ้น 5.5% ส่งผลให้สัดส่วนหนี้ที่อยู่อาศัยต่อหนี้ครัวเรือนทั้งหมดเพิ่มขึ้นจาก 36.3% มาเป็น 37.3% ซึ่งถือเป็นระดับที่สูงที่สุดนับตั้งแต่ปี 2009
- **หนี้เพื่อการบริโภคเพิ่ม** ในส่วนของหนี้เพื่อการบริโภค (รวมหนี้รถยนต์) ซึ่งเป็นหนี้ที่มีสัดส่วนสูงสุดของครัวเรือนในปัจจุบัน เพิ่มขึ้นจาก 137,678 บาทต่อครัวเรือนในปี 2017 มาอยู่ที่ 139,904 บาทต่อครัวเรือนในครึ่งแรกของปี 2019 คิดเป็นการเพิ่มขึ้น 1.0% สำหรับหนี้เพื่อการบริโภคนี้ถือเป็นหนี้ที่เติบโตเร็วที่สุดในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยเติบโตเฉลี่ย 7.0% ต่อปี ขณะที่หนี้ส่วนอื่น ๆ เติบโตเฉลี่ยเพียง 3.7% ต่อปี ทำให้หนี้เพื่อการบริโภคมียอดเพิ่มขึ้นจาก 30.8% ในปี 2009 มาเป็น 38.4% ในปัจจุบัน (2019)
- **การก่อกำเนิดเพื่อทำธุรกิจการเกษตรยังคงเพิ่มขึ้น** จาก 49,273 บาทต่อครัวเรือนในปี 2017 มาอยู่ที่ 51,574 บาทต่อครัวเรือน คิดเป็นการเพิ่มขึ้น 4.7% ทั้ง ๆ ที่กำไรจากการเกษตรลดลงในช่วงเดียวกัน คาดว่าสาเหตุน่าจะมาจากการก่อกำเนิดเพื่อประกอบธุรกิจและค่าใช้จ่ายในครัวเรือนในช่วงที่ต้องเผชิญปัจจัยลบ รวมถึงอาจมีผลส่วนหนึ่งมาจากมาตรการภาครัฐในการให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่เกษตรกรต่อเนื่อง
- **ในทางกลับกัน การก่อกำเนิดเพื่อทำธุรกิจนอกภาคเกษตรลดลง** จาก 30,120 บาทต่อครัวเรือนในปี 2017 ลดลงมาอยู่ที่ 29,478 บาทต่อครัวเรือนในปัจจุบัน คิดเป็นการลดลง -2.1% สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของกำไรกิจการนอกภาคเกษตร ทั้งนี้ในส่วนนี้มีสัดส่วนมีแนวโน้มลดลงในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยเคยมีสัดส่วนสูงถึง 16.3% ในปี 2009 ลดลงเหลือเพียง 8.1% ในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมาจากการที่จำนวนครัวเรือนที่ทำกิจการนอกภาคเกษตรลดลงจาก 30.5% ในปี 2009 มาอยู่ที่ 25.2% ในปัจจุบัน อีกทั้งในบรรดาครัวเรือนที่ทำกิจการนอกภาคเกษตร สัดส่วนครัวเรือนที่กู้ยืมเงินลดลงเช่นกันจาก 14.2% ในปี 2009 มาอยู่ที่ 10.0% ในปัจจุบัน

จากแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของหนี้แต่ละประเภทในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของหนี้ภาคครัวเรือนถูกขับเคลื่อนโดยหนี้เพื่อการบริโภคและหนี้เพื่อที่อยู่อาศัยเป็นหลัก ไม่ใช่หนี้เพื่อการทำธุรกิจ โดยมีแรงขับเคลื่อนมาจากหลายปัจจัยไม่ว่าจะเป็น นโยบายลดต้นทุนในช่วงปี 2011-2012 ความนิยมที่เพิ่มขึ้นของที่อยู่อาศัยประเภทคอนโดมิเนียม อัตรดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำและนโยบายการปล่อยสินเชื่อที่ค่อนข้างผ่อนคลายของสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อไป การเติบโตของหนี้ทั้งเพื่อการบริโภคและที่อยู่อาศัยอาจชะลอลง จากภาระหนี้ที่เพิ่มขึ้นมาอยู่ในระดับสูงส่งผลให้การกู้ยืมใหม่ยากขึ้น รวมถึงผลของมาตรการ LTV ที่ทำให้การกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มชะลอลง

รูปที่ 5 : ในภาพรวม ครึ่งแรกปี 2019 ครัวเรือนไทยที่มีหนี้ มีหนี้บ้าน-บริโภค-การเกษตรเพิ่มขึ้นหนี้ธุรกิจลด ส่วนภาพระยะยาว 10 ปีพบว่าหนี้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นมาจากหนี้บ้าน-บริโภคเป็นหลัก

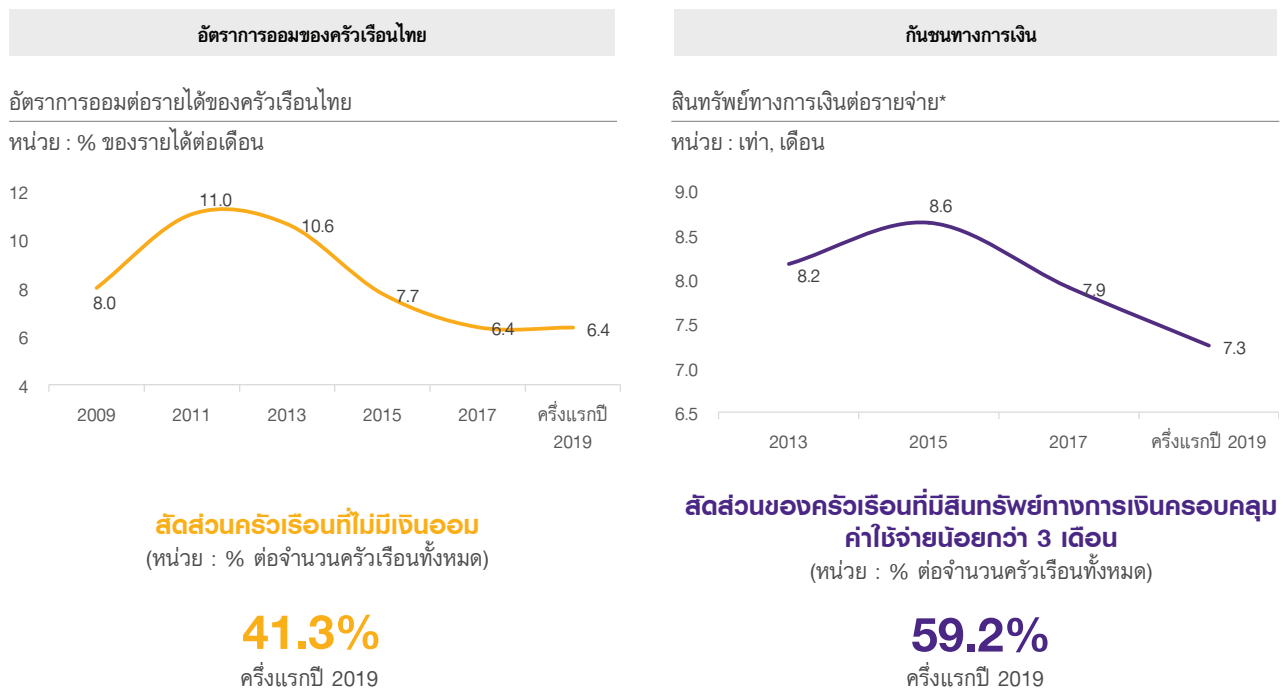
ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ครัวเรือนไทยเกือบออมลดลงและมีความเปราะบางทางการเงินมากขึ้น โดยกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยที่มีหนี้ถือเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางสูง

ครัวเรือนไทยออมลดลงจากในอดีตและมีครัวเรือนจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีเงินออม เงินออมซึ่งคำนวณจากรายได้หักด้วยรายจ่ายเพื่อการบริโภค รายจ่ายเพื่อการชำระหนี้ และรายจ่ายภาษีของครัวเรือนไทยในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 เฉลี่ยอยู่ที่ 1,677 บาท ต่อเดือนต่อครัวเรือน ลดลง -2.4% จากปี 2017 ที่ 1,718 บาท หากพิจารณาข้อมูลย้อนหลังจะพบว่าครัวเรือนไทยเกือบออมลดลงมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2013 เป็นต้นมา โดยเมื่อคิดเป็นอัตราการออมคำนวณจากสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ครัวเรือนในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 อยู่ที่เพียง 6.4% ซึ่งถือเป็นระดับที่ต่ำที่สุดนับตั้งแต่ปี 2009 เป็นต้นมา โดยอัตราการออมของครัวเรือนไทยเคยสูงสุดอยู่ที่ 11.0% เมื่อปี 2011 ทั้งนี้ 41.3% ของครัวเรือนไทยไม่มีการเก็บออมในช่วงครึ่งแรกของปี 2019

กันชนทางการเงิน (financial cushion) ของครัวเรือนไทยมีน้อยลง กันชนทางการเงินซึ่งสะท้อนจากสัดส่วนของสินทรัพย์ทางการเงิน (เช่น เงินสด เงินฝาก และการลงทุนอื่น ๆ) ต่อรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือนไทยในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 อยู่ที่ 7.3 เท่า (ซึ่งหมายความว่าสินทรัพย์ทางการเงินที่มีอยู่สามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายได้ 7.3 เดือน) ลดลงจาก 7.9 เท่าในปี 2017 ถือเป็นระดับกันชนที่น้อยที่สุดนับตั้งแต่ปี 2013 (ซึ่งเป็นปีแรกที่เริ่มมีการเก็บข้อมูลสินทรัพย์ครัวเรือน) บ่งชี้ว่าครัวเรือนไทยมีความเปราะบางทางการเงินมากขึ้นในการเผชิญปัจจัยลบทางเศรษฐกิจ เช่น การขาดรายได้ การตกงาน ซึ่งความเสี่ยงดังกล่าวมีเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้มีครัวเรือนไทยเกินครึ่งที่มีสินทรัพย์ทางการเงินครอบคลุมรายจ่ายได้ไม่เกิน 3 เดือน โดยสัดส่วนต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมดอยู่ที่ 59.2% (รูปที่ 6)

รูปที่ 6 : อัตราการออมต่อรายได้และกันชนทางการเงินของครัวเรือนลดลง

หมายเหตุ : *ข้อมูลสินทรัพย์ทางการเงินมีตั้งแต่ปี 2013 เป็นต้นมา

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มจะพบว่าบางครัวเรือนมีความเปราะบางทางการเงินมากเป็นพิเศษ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- **ครัวเรือนรายได้น้อย** ซึ่งในที่นี้ไอซีกำหนดให้เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า 1 หมื่นบาทต่อเดือน (คิดเป็น 19.9% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด) โดยครัวเรือนกลุ่มนี้จะมีกันชนทางการเงินไม่มาก สินทรัพย์ทางการเงินเทียบกับรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือนรายได้น้อยโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 4.3 เท่า ขณะที่ค่าเฉลี่ยสัดส่วนของกลุ่มรายได้ที่สูงกว่านั้นจะอยู่ที่ 7.5 เท่า นอกจากนี้กลุ่มรายได้น้อยยังมีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีสินทรัพย์ทางการเงินไม่พอรายจ่ายเกิน 3 เดือนสูงถึง 71.7% เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจาก

- ปี 2015 ที่สัดส่วนดังกล่าวอยู่ที่ 68.4% เมื่อพิจารณาสัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีเงินออมของครัวเรือนรายได้น้อยพบว่า สูงกว่า สัดส่วนของครัวเรือนในภาพรวม ซึ่ง 57.9% ของครัวเรือนรายได้น้อยทั้งหมดไม่มีเงินออม (ทั้งประเทศสัดส่วนดังกล่าวอยู่ที่ 41.3%) และโดยเฉพาะครัวเรือนรายได้น้อยนอกกรุงเทพฯ จะยังมีความเปราะบางทางการเงินสูง คือ ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม (58.3%) และมีก้นชนทางการเงินไม่เกิน 3 เดือน (72.2%)
- **ครัวเรือนที่มีหนี้** (คิดเป็น 46.3% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด) จะมีความเปราะบางทางการเงินมากกว่า โดยสัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีการออมอยู่ที่ 59.2% จากครัวเรือนที่มีหนี้ทั้งหมด นอกจากนี้ สัดส่วนของครัวเรือนที่มีหนี้ที่มีสินทรัพย์ทางการเงินครอบคลุมค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 3 เดือน อยู่ที่ 62.0% เพิ่มขึ้นจาก 60.8% ในปี 2017 ทั้งนี้สัดส่วนดังกล่าวในปัจจุบันอยู่สูงกว่า สัดส่วนในภาพรวม และยังถือเป็นระดับที่สูงที่สุดจากข้อมูล 10 ปีสำหรับครัวเรือนกลุ่มนี้
 - **ทั้งนี้ครัวเรือนที่มีทั้ง 2 ลักษณะข้างต้นจะเป็นกลุ่มที่ยังมีความเปราะบางสูง** กล่าวคือสำหรับครัวเรือนรายได้น้อยที่มีหนี้ (คิดเป็น 5.9% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด) สัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีเงินออมจะเพิ่มไปอยู่สูงถึง 83.5% ขณะที่สัดส่วนครัวเรือนกลุ่มนี้ที่มีก้นชนทางการเงินไม่เกิน 3 เดือนที่จะอยู่ที่ 72.2% ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางสูงในทั้ง 2 มิติ (รูปที่ 7)

รูปที่ 7 : กลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยที่มีหนี้ยังเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบาง กว่า 8 ใน 10 ของคนกลุ่มนี้ไม่มีเงินออม

สัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม ณ ครั้งแรกปี 2019 (หน่วย : % ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)	รวม 41.3%	รายได้น้อย 41.3%	มีหนี้ 41.3%	รายได้น้อย+มีหนี้ 83.5%
สัดส่วนของครัวเรือนที่มีสินทรัพย์ทางการเงิน* ครอบคลุมค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 3 เดือน ณ ครั้งแรกปี 2019 (หน่วย : % ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)	รวม 59.2%	รายได้น้อย 59.2%	มีหนี้ 59.2%	รายได้น้อย+มีหนี้ 72.2%

หมายเหตุ : *ข้อมูลสินทรัพย์ทางการเงินมีตั้งแต่ปี 2013 เป็นต้นมา

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ครัวเรือนรายได้น้อยยังต้องพึ่งพาเงินช่วยเหลือจากภาครัฐในช่วงที่ความสามารถในการหารายได้อ่อนแอและยังมีความเปราะบางสูง

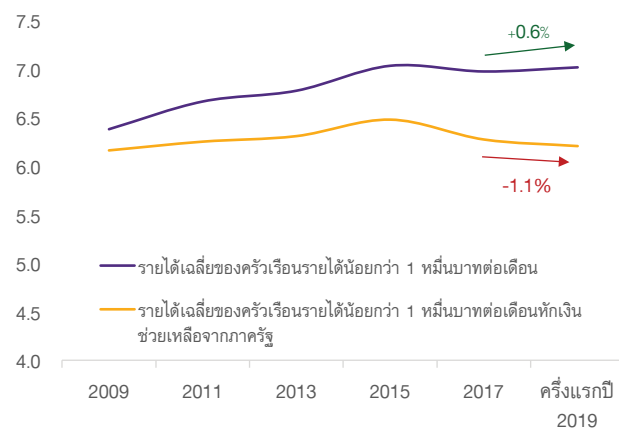
ครัวเรือนรายได้น้อยมีการพึ่งพาเงินช่วยเหลือจากภาครัฐเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ข้อมูลจากการสำรวจรายได้ของครัวเรือนนั้นจะมีส่วนหนึ่งที่มาจากการช่วยเหลือของภาครัฐ เช่น เงินโอนเงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุและผู้พิการและเงินช่วยเหลืออื่นๆ ซึ่งกลุ่มครัวเรือนที่ได้เงินส่วนนี้มากที่สุดคือกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยกว่า 1 หมื่นบาทต่อเดือน โดยเงินช่วยเหลือจากรัฐที่ได้ในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 อยู่ที่ 813 บาทต่อเดือน คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 11.6% ต่อรายได้ทั้งหมด (หากเป็นครัวเรือนรายได้น้อยที่มีผู้สูงอายุเป็นสมาชิกในครัวเรือน สัดส่วนดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นเป็น 17.2%) ทั้งนี้สัดส่วนเงินช่วยเหลือของกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยนั้นมีทิศทางเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด โดยเพิ่มจากสัดส่วนเพียงแค่ 3.5% ในปี 2009 (รูปที่ 8) สำหรับสัดส่วนเงินช่วยเหลือจากรัฐในกลุ่มรายได้ที่สูงกว่านั้นมีทิศทางเพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่จะอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ เช่น กลุ่มรายได้ 1 ถึง 3 หมื่นบาทต่อเดือนจะอยู่ที่ราว 3.5% หรือ กลุ่มรายได้มากกว่า 5 หมื่นบาทต่อเดือนขึ้นไปจะอยู่ที่เพียง 0.6% เท่านั้น

เงินช่วยเหลือจากรัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยประคับประคอง และทำให้รายได้ของครัวเรือนกลุ่มรายได้น้อยเพิ่มขึ้น 0.6% เมื่อเทียบกับ 2 ปีก่อนหน้า ส่งผลให้ครัวเรือนกลุ่มดังกล่าวยังสามารถใช้จ่ายได้เพิ่มขึ้น 0.6% เช่นกันในช่วงเดียวกัน ทั้งนี้หากไม่รวมเงินช่วยเหลือจากรัฐ รายได้ครัวเรือนกลุ่มดังกล่าวจะลดลง -1.1% สะท้อนว่าโดยพื้นฐานความสามารถในการหารายได้ของครัวเรือนกลุ่มนี้ยังมีความอ่อนแอและยังต้องอาศัยเงินช่วยเหลือจากรัฐ

รูปที่ 8 : ครัวเรือนรายได้น้อยต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐเพิ่มขึ้นมาตลอด 10 ปี นอกจากนี้ ยังได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐเพิ่มขึ้นต่อเนื่องเมื่อเทียบกับรายได้

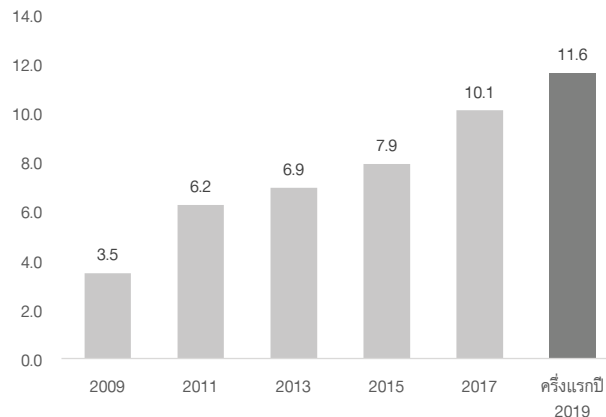
รายได้ของครัวเรือนไทยรายได้น้อยลดลง หากไม่รวมเงินช่วยเหลือจากรัฐ

หน่วย : พันบาทต่อเดือนต่อครัวเรือน

สัดส่วนเงินสนับสนุนจากรัฐต่อรายได้ครัวเรือนรายได้น้อย

หน่วย : % ของรายได้ครัวเรือน

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ครัวเรือนรายได้น้อยลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยลงมากกว่ากลุ่มที่รายได้สูง โดยกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยลดการใช้จ่ายสินค้าและบริการฟุ่มเฟือย² ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาลงมากถึง -18.3% เทียบกับกลุ่มรายได้สูงที่ลดรายจ่ายส่วนดังกล่าวลงน้อยกว่าที่ -16.7% (รูปที่ 9) โดยการที่ครัวเรือนรายได้น้อยลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยลงแม้รายได้จะเพิ่มขึ้นนั้นเป็นเพราะ ส่วนที่เพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนกลุ่มนี้เป็นเงินช่วยเหลือจากรัฐที่มักจะเป็นการสนับสนุนการใช้จ่ายสินค้าและบริการจำเป็นเป็นสำคัญ เช่น การสนับสนุนค่าน้ำค่าไฟ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเดินทางและค่าซื้อสินค้าจำเป็นในชีวิตประจำวันจากร้านค้าที่ร่วมโครงการเป็นต้นส่งผลให้รายจ่ายจำเป็นเฉลี่ยของครัวเรือนรายได้น้อยเพิ่มขึ้น 2.4% นอกจากนี้ความสามารถในการหารายได้ที่ยังอ่อนแอประกอบกับสถานะทางการเงินที่มีความเปราะบางสูงก็อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการใช้จ่าย ทำให้ครัวเรือนกลุ่มนี้ลดการใช้จ่ายรายการฟุ่มเฟือยลงมากกว่า

ทั้งนี้การที่ครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐในสัดส่วนที่สูงและส่วนมากเป็นการช่วยเหลือในส่วนรายจ่ายจำเป็นสะท้อนว่าการช่วยเหลือของภาครัฐมีลักษณะของการเจาะกลุ่ม (targeted) ซึ่งมีส่วนสนับสนุนการกระจายรายได้มากขึ้น

กลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยมีภาระหนี้สูงกว่ารายได้และสัดส่วนหนี้ต่อรายได้จะเพิ่มสูงหากไม่มีเงินช่วยเหลือจากรัฐ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า 1 หมื่นบาทต่อเดือนเป็นกลุ่มที่สัดส่วนหนี้ต่อรายได้เพิ่มเร็วที่สุดเมื่อเทียบกับอีก 3 กลุ่มรายได้ (กลุ่มรายได้ 1-3 หมื่น 3-5 หมื่น และมากกว่า 5 หมื่น) โดยเพิ่มจาก 71.4% ในปี 2009 (สัดส่วนสูงเป็นอันดับ 3) เพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปีมาเป็นสัดส่วนที่สูงถึง 117.8% โดยถือเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนหนี้ต่อรายได้สูงที่สุดในปัจจุบัน ขณะที่สัดส่วนหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนรายได้สูงกว่านั้นโดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ 96.2% ส่งผลให้กลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยมีค่าเฉลี่ยสัดส่วนของรายจ่ายเพื่อการชำระหนี้ต่อรายได้ต่อเดือน (debt service ratio หรือ DSR) สูงกว่ากลุ่มครัวเรือนที่รายได้สูงอย่างมีนัยสำคัญ (40.0% vs 23.1%) ทั้งนี้ถ้าหักรายได้ในส่วนที่เป็นเงินช่วยเหลือจากรัฐออก สัดส่วนหนี้ต่อรายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยจะเพิ่มขึ้นจาก 117.8% ไปเป็น 134.2% สะท้อนให้เห็นว่าความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนกลุ่มนี้จะอ่อนแอลงมาก โดยการกู้ยืมของครัวเรือนรายได้น้อยส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเพื่อทำการเกษตรและเพื่ออุปโภคบริโภค

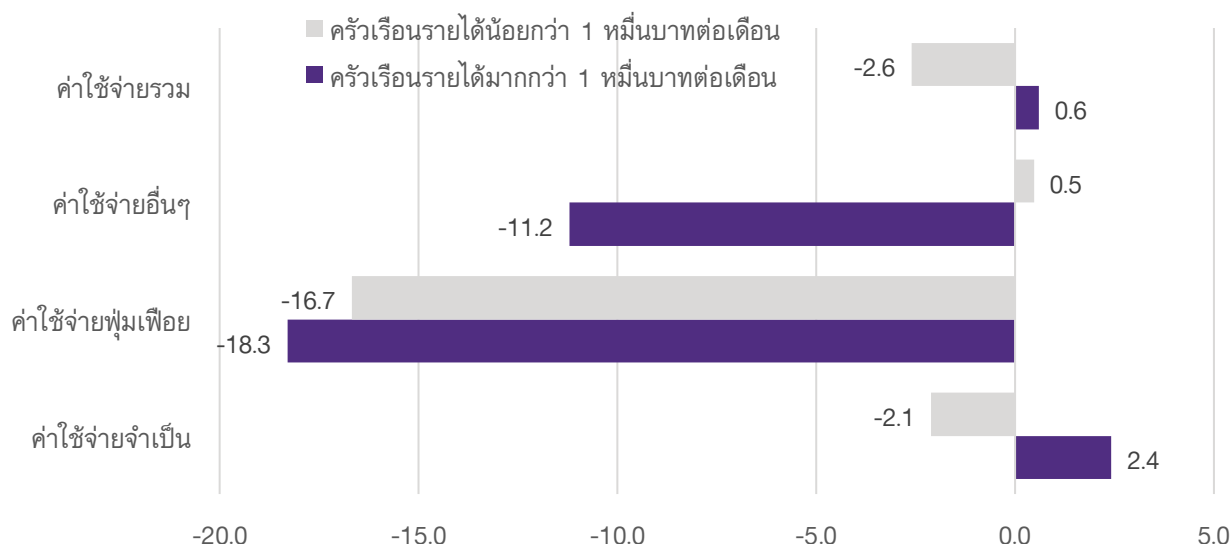
² ค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยว, ค่าใช้จ่ายด้านความบันเทิง, ค่าใช้จ่ายในการจ้างคนทำความสะอาด และค่าใช้จ่ายยานยนต์ บุหรี่และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

รูปที่ 9 : ครั้วเรือนรายได้น้อยลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยลงมากกว่าเม็ดเงินได้จะเพิ่มจากสาเหตุ

1) รายได้ที่เพิ่มมาจากการช่วยเหลือของภาครัฐซึ่งสนับสนุนเฉพาะรายจ่ายจำเป็น 2) สถานะทางการเงินของครัวเรือนกลุ่มนี้เปราะบางสูงกระทบความเชื่อมั่นในการใช้จ่ายส่วนที่ไม่จำเป็น

การใช้จ่ายในแต่ละหมวดของครัวเรือน

หน่วย : % การเปลี่ยนแปลงเทียบระหว่างช่วงครึ่งแรกปี 2019 และปี 2017

หมายเหตุ : ค่าใช้จ่ายจำเป็น ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย อาหารและเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ค่ารักษาพยาบาล การศึกษา ค่ายานพาหนะ ค่าเดินทาง ของใช้ในบ้าน และสินค้าและบริการส่วนบุคคล, ค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายด้านความบันเทิง ค่าใช้จ่ายในการจ้างคนทำความสะอาด และค่าใช้จ่ายยาสูบ บุหรี่ และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

โดยสรุป สถานการณ์เศรษฐกิจของภาคครัวเรือนไทยในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาอยู่ในภาวะซบเซา และมาตรการช่วยเหลือจากรัฐทั้งระยะสั้นและระยะยาวจึงมีความจำเป็น

อีไอซีประเมินว่า สถานการณ์เศรษฐกิจของภาคครัวเรือนไทยในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาอยู่ในภาวะซบเซา สะท้อนจากการลดลงทั้งรายได้และรายจ่าย สวนทางกับทิศทาง GDP รวมของประเทศที่เติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วงเดียวกัน นอกจากนี้ ครัวเรือนยังมีการหนี้ต่อรายได้ที่ค่อนข้างสูงซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่สำคัญต่อการใช้จ่ายและการกู้ยืมในระยะต่อไป อีกทั้งสัดส่วนการออมและกั้นชนทางการเงินซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการรับมือกับผลกระทบทางการเงินของครัวเรือนยังลดลง โดยปัจจุบันมีครัวเรือนไทยจำนวนมากไม่มีการเก็บออมและกว่าครึ่งมีสินทรัพย์ทางการเงินไม่พอรายจ่ายเกิน 3 เดือน โดยเฉพาะครัวเรือนรายได้น้อย (ที่มีหนี้) มีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีความเปราะบางทางการเงินสูงมากเป็นพิเศษ

อีไอซีมองว่า มาตรการช่วยเหลือจากรัฐระยะสั้นจึงยังคงมีความจำเป็นในการประคับประคองการใช้จ่ายและการชำระหนี้ โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยที่มีความเปราะบางมากที่สุด และที่สำคัญยังควรต้องมีมาตรการการแก้ไขปัญหาในระยะยาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของความสามารถในการหารายได้ของครัวเรือนไทยที่มีความอ่อนแอทั้งในส่วนของแรงงานและผู้ประกอบการ ด้วยการยกระดับผลิตภาพ (productivity) ผ่านการเพิ่มทักษะของแรงงานและการสนับสนุนการปรับตัวของธุรกิจ SMEs ต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี รวมไปถึงการส่งเสริมการกระจายรายได้ด้วยการสนับสนุนการแข่งขันทางธุรกิจอย่างเป็นธรรมและการลดกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อธุรกิจขนาดเล็ก ■